

4. Презентація результатів участі школярів України у міжнародному порівняльному дослідженні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua.

НАКАЗНИЙ М.О.

ЗМІНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЧО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІОНЕРСЬКИХ ТАБОРІВ У 50–90-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

За багатьох обставин діти є і завжди залишатимуться найперспективнішою складовою суспільства. Звичайно, і поступальний розвиток суспільства значною мірою зумовлений ставленням до дітей, їх запитів та потреб.

Саме тому одним з важливих пріоритетних напрямів державної політики в Україні є оздоровлення дітей і підлітків в умовах функціонування дитячих оздоровчих закладів різних типів і форм власності. Історичні витoki оздоровчо-виховного руху беруть свій початок ще з 20-х рр. ХХ ст.

Аналізуючи дослідження О. Тарханова, В. Зоріна, І. Жукова, В. Ханчина, І.Г. Гордін виокремлює декілька періодів розвитку піонерського руху, зосереджуючи увагу на патріотичній діяльності піонерської організації, підвищенні її ролі в навчально-виховній діяльності, вихованні всебічно розвинених будівників комуністичного суспільства [1, с. 169].

На підставі аналізу наукових джерел нами визначено п'ять історичних періодів розвитку дитячого оздоровчого руху (1917–1999 рр.), а саме:

1. Період зародження дитячого оздоровлення (1917–1924 рр.);
2. Період становлення піонерських таборів як однієї з форм оздоровлення дітей і підлітків (1924–1953 рр.);
3. Період інтенсивної діяльності піонерських таборів (1953–1964 рр.);
4. Період максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах функціонування піонерських таборів СРСР (1964–1991 рр.);
5. Перехідний період (1985–1991 рр.).

Мета статті – зосередити увагу на змінах в організації оздоровчо-виховної діяльності піонерських таборів у 50–90-х рр. ХХ ст., проаналізувавши змістові аспекти правового регулювання оздоровчо-виховної діяльності.

На початку 50-х рр. ХХ ст. відбулися суттєві зміни в організації оздоровчо-виховної діяльності в умовах функціонування піонерського табору. Для нового періоду (1953–1964 рр.) характерні: нерівномірний і екстенсивний розвиток економіки; припинення масових репресій; наявність влади в руках партійного апарату й силових структур; зростання добробуту населення СРСР; запровадження п'ятиденного робочого тижня; поліпшення матеріального становища колгоспів; активізація житлового будівництва в країні; зміна уявлення населення про життєві стандарти (телевізори, магнітофони, пральні машини) тощо.

Цей період ми назвали *періодом інтенсивної діяльності піонерських таборів*, а саме: виникнення необхідності зміцнити склад піонерських вожатих за рахунок комсомольців-виробничників; доведення до свідомості дітей піонерського табору нового тексту Урочистої обіцянки, Законів піонерів Радянського Союзу та затвердження основних положень для працівників табору про нагрудні значки “За активну роботу з піонерами”, “Кращому піонерському вожатому”; підтримка Всесоюзної виставки технічної творчості піонерів і школярів; організація і проведення Всесоюзних піонерських експедицій тощо.

Звертаючись до архівних джерел, зосередимо увагу на змістовних напрямках правового регулювання оздоровчо-виховної діяльності 50-х рр. ХХ ст.

Таблиця 1

Змістовні напрями правового регулювання оздоровчо-виховної діяльності 50-х рр. ХХ ст.

№	Керівний орган	Назва документа	Дата видання	Зміст документа
1.	ХІІ з'їзд ВЛКСМ	Резолюція “Про роботу піонерської організації імені В.І. Леніна” [2, с. 30]	19–27 березня 1954 р.	Підведення підсумків діяльності піонерської організації
2.	ЦК ВЛКСМ	Постанова “Про Книгу пошани піонерської організації імені В.І. Леніна”; Положення про значок “Юний технік”, “Юний натураліст”, “Юний турист”; Положення про нагрудний знак ЦК ВЛКСМ “Кращому піонерському вожатому” [2, с. 30]	10 квітня 1954 р. 31 травня 1954 р.	Занесення піонерських загонів, дружин, піонерських працівників за пропозиціями обкомів і крайкомів ВЛКСМ, ЦК ЛКСМ союзних республік за заслуги перед піонерською організацією Затвердження Положення про значки та Положення про нагрудний знак ЦК ВЛКСМ
3.	VІІІ пленум ЦК ВЛКСМ	Рекомендації, обговорення заходів щодо поліпшення роботи піонерської організації імені В.І. Леніна [3, с. 3–15]	28–29 листопада 1957 р.	Активізація діяльності, спрямованої на залучення піонерів до громадсько-політичної роботи й суспільно корисної справи; встановлення святкування 19 травня як Дня народження піонерської організації
4.	Центральна рада Все-союзної піонерської організації імені В.І. Леніна	Положення про нагрудний значок [2, с. 31–32]	31 січня 1958 р.	Затверджено положення про нагрудний значок “За активну роботу з піонерами”
5.	ІІ пленум ЦК ВЛКСМ	Питання про надання допомоги піонерським вожатим [4, с. 13]	29–30 липня 1958 р.	Допомога піонерським вожатим щодо врахування вікових особливостей у діяльності піонерських колективів (“Ступені юного піонера”, “Сходінки”)
6.	Бюро Все-союзної піонерської організації імені В.І. Леніна	Положення про Всесоюзний огляд піонерської організації [5, с. 111–113]	13 листопада 1959 р.	Святкування 90-річчя з дня народження В.І. Леніна. Девіз огляду: “Учитися, жити і працювати по-ленінськи”

Здійснивши глибокий аналіз зазначених у табл. 1 документів, ми дійшли висновку, що діти, які відпочивають у піонерських таборах:

а) розповідають про найцікавіші походи і знахідки з різних куточків нашої Батьківщини;

б) беруть участь у Всесоюзних сільськогосподарських виставках;

в) представляють роботи юних умільців (понад дві тисячі моделей) на Всесоюзній виставці технічної творчості піонерів і школярів;

г) вирушають у походи до науково-дослідних інститутів, музеїв, архівів, інших державних установ й організацій;

д) беруть участь у Всесоюзному зльоті юних натуралістів, присвяченому 100-річчю з дня народження І.В. Мічуріна;

е) присвячують 40-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції Всесоюзні піонерські експедиції тощо.

Поряд з цим проводяться міжнародні змагання з піонерського легкоатлетичного чотириборства “Дружба”.

Піонери виготовляють прилади для піонерського табору, працюють у майстернях, теплицях, допомагають будувати спортивні майданчики, стадіони тощо. Крім цього, діти беруть активну участь у захопливій грі, під час проведення якої стають розвідниками героїчного й революційного минулого свого народу; збирають металевий брухт; вирощують мільйони голів птиці, кролів на територіях, що прилягають до піонерських таборів.

Проведений нами аналіз дає змогу також констатувати факт стрімкого зростання мережі дитячих оздоровчих закладів у державі. Так, у Туапсе, на узбережжі Чорного моря, відкривається Всесоюзний піонерський табір “Орльонок”, молодший брат “Артеку”. У 1962 р. в “Артеці” проходить II Всесоюзний зліт піонерів, присвячений 40-річчю Всесоюзної піонерської організації імені В.І. Леніна [6, с. 126].

Дитячі піонерські табори СРСР звітують про:

а) створення ленінських кімнат, музеїв, куточків;

б) багаті врожаї сільськогосподарських культур, вирощених на своїх дослідних ділянках;

в) висадку в містах та селищах дерев та кущів;

г) єдність піонерських загонів з бригадами комуністичної праці, які працюють на виробництві;

д) здобуття права піонерських загонів та дружин називатися “супутниками семирічки” тощо.

Наступного року саме в “Артеці” проходить Всесоюзний збір представників кращих піонерських загонів країни.

Таким чином, період інтенсивної діяльності піонерських таборів (1953–1964 рр.) активізує діяльність піонерів, спрямовану на залучення їх до громадсько-політичної і суспільно корисної діяльності під девізом “Ім’я Леніна у серці кожного! Вірність партії ділом доведемо!” або “Разом з партією, разом з комсомолом, разом з усім народом-творцем!”.

Розглядаючи наступний період (1964–1985 рр.), підкреслимо, що характерним для цього періоду є: проведення економічної реформи; відновлення галузевого принципу; посилення механізму стимулювання; розширення самостійності підприємств (можливість формувати фонди розвитку та вдосконалення виробництва, сфер побуту, культури, матеріального заохочення працівників); виділення значних капі-

таловкладень на зміцнення матеріально-технічної бази сільського господарства; відмова від методів адміністрування; створення підвалин для подальшого зростання дефіциту товарів широкого вжитку, нестримне зростання бюрократичного апарату; використання частини прибутку підприємств на невиробничі потреби; зростання темпу будівництва баз відпочинку, профілакторіїв, піонерських таборів; створення утопічної концепції “розвинутого соціалізму” тощо.

Період 60-х – середини 80-х рр. названий нами періодом піднесення та розквіту оздоровчо-виховної системи, бо саме він дає старт Всесоюзному поході юних піонерів “Із іскри полум’я займеться”, Всесоюзній експедиції піонерів та школярів “Моя Батьківщина – СРСР”, Маршеві юних лєнінців “Салют, Перемого!” тощо.

Період максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів визначає роль піонерської організації у справі виховання покоління, що підрастає запевняючи в тому, що Всесоюзна піонерська організація імені В.І. Леніна буде й надалі активним помічником партійних та комсомольських організацій, радянської школи в комуністичному вихованні дітей. Піонери демонструють готовність зробити свій внесок у здійснення планів дев’ятої п’ятирічки, а саме: на ланах кримських колгоспів та радгоспів, на трудових об’єктах у школах, піонерських таборах піонерами-делегатами VI Всесоюзного зльоту було зароблено й перераховано до фонду дев’ятої п’ятирічки 1830 крб; зліт схвалює рішення пленуму ЦК ВЛКСМ про продовження Маршу “Завжди готовий!”, який присвячується 30-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.

Піонерські табори стають учасниками маршу життя Всесоюзної піонерії: стартує Всесоюзна військово-спортивна гра піонерів “Зірниця” [7, с. 514–516]; новим судам присвоюються імена піонерів-героїв, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни; оголошується початок Всесоюзної акції “Піонери СРСР – В’єтнаму” [8, с. 168–169]; відкривається Всесоюзний зліт юннатів, присвячений 50-річчю юннатського руху; стартує Всесоюзна експедиція “Заповітам Леніна вірні”, присвячена 100-річчю з дня народження В.І. Леніна; оголошується Всесоюзна операція “Чутокка”; піднімається прапор Всесоюзного шахового турніру піонерських дружин на приз чемпіонів світу “Біла тура”; стартує Всесоюзний марш піонерських загонів “Завжди готовий!” назустріч 50-річчю Всесоюзної піонерської організації імені В.І. Леніна; запроваджується новий Всесоюзний факультативний комплекс “Готовий до праці та оборони”.

Всесоюзні піонерські табори “Артек”, “Орльонок” (80-ті – початок 90-х рр.) стають агітаційною трибуною дитячого комуністичного руху радянської держави. Так, у 1972 р. в “Артеці” проводиться Всесоюзний зліт піонерів, на якому підбивають підсумки роботи згідно з програмою Всесоюзного піонерського маршу, присвяченого 50-річчю піонерської організації, а через два роки до “Артеку” на VI Всесоюзний піонерський зліт збираються правофлангові загони і дружини прогресивних організацій 52 країн. Наступного року в “Артеці” збирається I Всесоюзний зліт тимурівців, присвячений 70-річчю з дня народження А.П. Гайдара та включаються в діяльність найактивніші учасники міжнародної акції “Салют, Перемого!” Вони вирішують продовжити спільну інтернаціональну роботу під девізом “Беремо з комуністів приклад!”, закликаючи своїх однолітків із соціалістичних країн вчитися в комуністів вірному служінню справі трудящих, Батьківщині, примножувати революційні, бойові та трудові традиції свого народу.

Пізніше, у серпні 1976 р., в “Артеці” проходить VII Всесоюзний зліт піонерів, який підбиває підсумки роботи піонерської організації на честь XXV з’їзду

КПРС. Зліт стає початком нового етапу роботи, спрямованої на гідну зустріч 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. А ще через рік на базі “Артеку” проходить Міжнародний дитячий фестиваль “Хай завжди буде сонце!”, на якому проходять зустрічі делегацій, національні свята, мітинги солідарності з народами, які борються проти імперіалістичної агресії, за мир, міжнародну безпеку, національну незалежність та демократію. Слід підкреслити, що одночасно з Міжнародним дитячим фестивалем у “Артеці” малі фестивалі та свята солідарності проходять у всіх піонерських таборах Країни Рад.

У піонерському таборі “Орльонок” проходить Всеросійське свято творчості піонерів та школярів, присвячене 60-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. А початок 1990-х рр. ознаменований проведенням Першого Всесоюзного зльоту загонів юних пожежників; Всесоюзним збором прапороносців, горністів і барабанщиків, який присвячується 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.

Зазначимо, що характерною особливістю періоду максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів є стрімке зростання мережі дитячих оздоровчих закладів всесоюзного рівня. Так, 16–17 серпня 1984 р. відбувається урочисте відкриття Всесоюзного піонерського табору ЦК ВЛКСМ “Океан” у Приморському краї. По всій країні проходить Всесоюзний збір піонерських загонів, присвячений 50-річчю присвоєння піонерській організації імені В.І. Леніна. Його девіз – “Піонери всієї країни справі Леніна вірні!” В організації та проведенні цього зльоту активно беруть участь комуністи, передові робітники, шефи піонерів, перед якими діти звітують про свої корисні справи. Піонери оточують турботою й увагою ветеранів війни, проходять дорогами Радянської Армії – визволительки, збирають матеріали для музеїв і куточків бойової слави, завершують Всесоюзну операцію “Чукотка” тощо.

Вирішальними для подальшої діяльності піонерських таборів стають: Всесоюзна піонерська операція “Зернятко” (сумісне випікання інтернаціонального піонерського короваю); Всесоюзний зліт представників кращих експедиційних загонів туристсько-краєзнавчої експедиції “Моя Батьківщина – СРСР” (створення експедиційних загонів, літопис флагмана радянського атомного машинобудування, вивчення історії своєї республіки); старт Всесоюзного маршу піонерських загонів (святкування 110-ї річниці з дня народження В.І. Леніна); завершення публікації книги “Мир” на сторінках газети “Піонерська правда” (відзначення Міжнародного року дитини); Всесоюзна піонерська операція “Мільйон – Батьківщині” (участь піонерів у зборі макулатури); Всесоюзний огляд належного зберігання книжкового фонду піонерського табору (упорядкування фондів, ремонт приладдя для роботи гуртків); Всесоюзний піонерський збір “На комуністів рівняємо крок!” (рапорт про свій внесок у виконання десятого п’ятирічного плану); Всесоюзний зліт лауреатів огляду – конкурсу “Юні техніки і натуралісти – Батьківщині”; Всесоюзна пошукова операція “Літопис Великої Вітчизняної” (зустріч правофлангових пошукової операції); Всесоюзний піонерський збір “Ми ленінською дружбою сильні” (святкування 60-річчя утворення СРСР); участь в “Естафеті миру” (трудова операція у Фонд миру, конкурси політичного плаката, мітинги проти розміщення ядерної зброї в Європі, ярмарок солідарності, збирання підписів під вимогою припинити гонку ядерних озброєнь); внесок піонерів у будівництво газопроводу Уренгой-Помари-Ужгород (одна із семи ниток труб на магістралі виготовлена за рахунок зібраного піонерами металолому); Всесоюзний піонерський збір “Ім’я Леніна у серці кожного! Вірність партії ділом доведемо!” (святкування 60-річчя присвоєння піонер-

ській організації імені В.І. Леніна); Міжнародна акція піонерів соціалістичних країн “Салют, мир!” (подорожі дорогами війни, запис спогадів борців-антифашистів, збір реліквій воєнних років для куточків та музеїв бойової слави, інтернаціональні зустрічі тощо); Всесоюзна акція “Діти Країни Рад – учасникам фестивалю” (трудові десанти у фонд фестивалю, вирощування квітів, виготовлення сувенірів, підготовка до зустрічі зі своїми ровесниками на Всесоюзному форумі молоді) тощо.

Як бачимо, характерним для періоду максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів 60–80-х рр. ХХ ст. є організація та проведення заходів всесоюзного рівня, поглиблення уявлення про систему діяльності піонерської організації, у результаті якої зрозумілішою стає логіка самої дії.

Піонерські табори 60–80-х рр. ХХ ст. крокували прокладеними маршрутами до мети, яка кликала вперед і мала назву Всесоюзного Маршу юних ленінців. Значимо, що Марш значно збагатив зміст, форми й методи роботи піонерських таборів, допоміг поєднати життя піонерських загонів і дружин з життям країни, справами дорослих, найважливішими подіями радянської держави [9].

Виокремимо системоутворювальні напрями життєдіяльності Всесоюзного Маршу юних ленінців в умовах функціонування піонерських таборів:

а) наявність Програми Всесоюзного Маршу юних ленінців, згідно з якою обґрунтовано ключові визначення Маршу: піонерське слово, піонерська справа, піонерська честь, піонерська перевірка тощо;

б) розробка загальних методологічних та конкретних методико-організаційних основ комплексної програми діяльності юних ленінців;

в) упровадження системного підходу до змісту діяльності піонерських дружин і загонів;

г) єдність різноманітних напрямів діяльності піонерської організації (боротьба за знання, експедиції по країні, подорожі у світ прекрасного, відповідальна робота з жовтентами тощо);

д) звернення Маршу до самих піонерів, до їхньої ініціативи та самостійності;

е) розкриття організаторських здібностей піонерів і їх творчості;

є) визначення піонерами далеких і близьких перспектив у здійсненні пройденого шляху та подальших перспектив;

ж) розробка критеріїв оцінювання діяльності піонерських дружин, загонів, ланок;

з) відповідність принципів діяльності піонерської організації реальним справам піонерських колективів;

и) орієнтація на активну позицію піонера у житті своєї ланки, загону, дружини, у житті Країни Рад.

Вважаємо за доцільне навести перелік маршрутів Всесоюзного Маршруту юних ленінців, якими крокували всі піонерські табори СРСР: “Піонери – Батьківщині”, “Піонери – патріоти-інтернаціоналісти”, “Піонери – зміна комсомолу”, “Піонери – сильні, сміливі, спритні”, “Піонери – друзі прекрасного”, рівень яких поступово ускладнювався (загін брав першу висоту, другу, а потім третю) [2, с. 49–55].

Важливим досягненням періоду максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів стало Положення про старшого й загонового піонерського вожатого Всесоюзної піонерської організації імені В.І. Леніна (права та обов’язки старшого й загонового піонерського вожатого) та Положення про порядок проведення атестації вчителів, вихователів, старших піонервожатих загальноосвітніх шкіл, шкіл-інтернатів і дитячих будинків усіх типів і найменувань, вихователів дитячих

дошкільних закладів (загальні положення, створення атестаційної комісії та строки її проведення, порядок проведення атестації, реалізація рішень атестаційної комісії).

Головними методами виховної роботи періоду максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів виступають: переконання словом і позитивним прикладом, піонерське доручення, змагання, гра, заохочення та покарання.

За допомогою табл. 2 розглянемо змістовні напрями правового регулювання оздоровчо-виховної діяльності 60–80-х рр. ХХ ст.

Таблиця 2

**Змістовні напрями правового регулювання
оздоровчо-виховної діяльності 60–80-х рр. ХХ ст.**

№	Керівний орган	Назва документа	Дата видання	Зміст документа
1.	II пленум ЦК ВЛКСМ	Питання “Про подальше поліпшення діяльності ВЛКСМ” [10, с. 138–151]	1–3 лютого 1967 р.	Розглянуто питання подальшого керівництва Всесоюзною піонерською організацією імені В.І. Леніна
2.	Бюро ЦК ВЛКСМ	Затвердження нових законодавчих положень та програм [11, с. 151–158]	17 березня 1967 р.	Затверджено нове Положення про Всесоюзну піонерську організацію імені В.І. Леніна та програми “Орієнтир”
3.	III Всесоюзний зліт піонерів	Збори голів та членів рад дружин, піонерського активу [12]	15 липня – 5 серпня 1967 р.	Обмін досвідом роботи, прийняття звернення “До всіх дітей Землі”, ударна трудова вахта.
4.	IV Всесоюзний зліт піонерів	Обговорення звернення XVI з’їзду ВЛКСМ [13, с. 180–182]	30 червня – 3 липня 1970 р.	Підбито підсумки участі піонерських дружин у Всесоюзній експедиції “Заповітам Леніна вірні!”; вручення урядових нагород – медалі “За доблесну працю”
5.	Президія Верховної Ради СРСР	Указ Президії Верховної Ради СРСР [2, с. 34–35]	18 травня 1972 р.	Вручення другого ордена Леніна; участь делегацій усіх союзних республік
6.	Президія Верховної Ради СРСР	Питання про успіхи з комуністичного виховання піонерів [2, с. 35]	10 квітня 1974 р.	Нагородження журналу “Піонер” орденом Трудового Червоного Прапора за успіхи в роботі з комуністичного виховання піонерів
7.	Верховна Рада СРСР	Указ про нагородження газети “Піонерська правда” [2, с. 35–36]	6 березня 1975р.	Нагородження газети “Піонерська правда” орденом Дружби народів за роботу з виховання піонерів і школярів у дусі відданості заповітам В.І. Леніна
8.	XXV з’їзд КПРС	Про право підписати рапорт з’їздові [2, с. 36]	26 лютого 1976 р.	Учасники привітання – переможці змагання за право підписати Рапорт Всесою-

				зної піонерської організації з'їзду
--	--	--	--	-------------------------------------

Продовження табл. 2

№	Керівний орган	Назва документа	Дата видання	Зміст документа
9.	XVIII з'їзд ВЛКСМ	Питання про делегування кращих піонерських вожатих країни [14, с. 220–227]	25–28 квітня 1978 р.	46 кращих піонерських вожатих – делегати з'їзду, старт Маршу “Ми вірна зміна твоя, комсомол!”
10.	VIII Всесоюзний зліт піонерів	Звернення Всесоюзного зльоту піонерів [2, с. 38]	18–21 травня 1981р.	Оголошення початку Всесоюзної п'ятирічки трудових піонерських справ
11.	Пленум Центральної Ради Всесоюзної піонерської організації імені В.І. Леніна	Першочергові завдання піонерії [2, с.39]	20 серпня 1984р.	Обговорення завдань піонерських організацій, що впливають з рішень квітневого (1984 р.) Пленуму ЦК КПРС

Таким чином, у 60–80-х рр. ХХ ст. піонерські табори СРСР діють згідно з новим Положенням про Всесоюзну піонерську організацію імені В.І. Леніна та програми “Орієнтир”. Підбиваються підсумки діяльності дружин піонерських таборів у всесоюзних фестивалях, експедиціях, акціях, операціях, зльотах, мітингах; надається право підписувати Рапорт Всесоюзної Орденоносної піонерської організації з'їзду Комуністичної партії; оголошується старт Всесоюзних п'ятирічок трудових піонерських справ; обговорюються перспективи подальшого розвитку піонерського руху в СРСР.

Розглядаючи останній – *перехідний* – період (1985–1991 рр.) розвитку оздоровчо-виховної системи СРСР, відзначимо такі особливості цього періоду: чергова спроба “косметичного ремонту” системи, яка дістала назву “прискорення й перебудови”; курс на принципове оновлення соціалізму; якісна трансформація держави в напрямі відмови від “казарменого” соціалізму; жорстка політична боротьба між реформаторами та прихильниками збереження тоталітарної системи; перехід влади від партійних до державних органів; побудова правової держави; відсутність принципових змін в економіці; економічна криза та демократизація суспільства; здійснення державного перевороту та прискорення розпаду СРСР.

Для перехідного періоду є характерним змістовний аспект діяльності піонерських таборів, який виконує в радянському суспільстві такі функції:

- а) залучення радянських дітей і підлітків до практики комуністичного будівництва;
- б) підготовка резерву ВЛКСМ;
- в) сприяння всебічному розвитку особистості, формування активної громадянської позиції.

Слід підкреслити, що зміст діяльності піонерських таборів визначав ВЛКСМ відповідно до політики КПРС і був підпорядкований таким принципам:

- а) ідейно-політичної спрямованості;
- б) самодіяльності й ініціативи піонерів;

- в) зв'язку дітей і підлітків із життям радянського народу;
- г) насиченості революційною мрією, романтикою та грою.

Синтезуючи вищезазначене, підкреслимо, що особливою рисою перехідного періоду виступає діяльність піонерських таборів, заснована на співробітництві дітей і дорослих. На основі такого співробітництва проходить знайомство з діяльністю Міжнародного комітету дитячих та юнацьких організацій при Всесвітній федерації демократичної молоді. Слід вважати однією з найпоширеніших і ефективних форм роботи комсомольських організацій і піонерських дружин клуби інтернаціональної дружби й солідарності, мета яких – виховати в дітей високе почуття інтернаціоналізму, непримиренності до найлютішого ворога людства – імперіалізму.

Перехідний період став останнім в історії оздоровлення дітей в умовах піонерських таборів. Після розпаду СРСР діяльність піонерських таборів припиняє своє існування, поступаючись незаполітизованим дитячим оздоровчим закладам незалежної України.

Висновки. Як бачимо, зазначені періоди оздоровчо-виховної роботи (період інтенсивної діяльності піонерських таборів, період максимального піднесення дитячого оздоровлення в умовах піонерських таборів, перехідний період) активізують не тільки оздоровчо-виховний рух, а й саму діяльність піонерів, спрямовану на залучення дітей і підлітків до громадсько-політичної та суспільно корисної праці колишнього СРСР.

Література

1. Гордин И.Г. Проблемы истории пионерской организации в советской педагогической литературе (Историограф. очерки) / И.Г. Гордин. – М. : Просвещение, 1982. – 176 с.
2. Книга вожакого / [А. Бруднов, А. Будов, О. Газман та ін.]; упоряд. А.О. Деркач, Г.П. Чубарова, Л.В. Яшуніна. – К. : Молодь, 1896. – 248 с.
3. Постановление восьмого пленума ЦК ВЛКСМ. 28–29 ноября 1957 г. – М. : Мол. гвардия, 1957. – С. 3–15.
4. Постановление второго пленума ЦК ВЛКСМ. – М. : Мол. гвардия, 1958. – С. 13.
5. Из положения о Всесоюзном смотре пионерских дружин в ознаменование 90-летия со дня рождения В.И. Ленина // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.
6. О Всесоюзном слете пионеров. Из постановления Секретариата ЦК ВЛКСМ, 12 мая 1962 г. // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.
7. Документы ЦК ВЛКСМ. 1969. – М. : Мол. гвардия, 1979. – С. 514–516.
8. О проведении в рамках месячника солидарности советской молодежи с борющимися народами и молодежью Вьетнама кампании “Пионеры СССР – Вьетнаму”. Из постановления Секретариата ЦК ВЛКСМ, 16 апреля 1968 г. // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.
9. Из положения о Всесоюзном марше пионерских отрядов на 1976–1980 годы. Утверждено Секретариатом ЦК ВЛКСМ 20 июля 1976 г. // Центральный архив ВЛКСМ, ф. I, оп. 68, д. 1151, лл. 120–127.
10. О дальнейшем улучшении деятельности ВЛКСМ по руководству Всесоюзной пионерской организацией имени В. И. Ленина. Постановление II Пленума ЦК ВЛКСМ, 3 февраля 1967 г. // Всесоюзная пионерская организация имени В. И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.
11. Положение о Всесоюзной ордена Ленина пионерской организации имени В.И. Ленина. Утверждено Бюро ЦК ВЛКСМ 17 марта 1967 г. // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.
12. О III Всесоюзном слете пионеров, посвященном 50-летию Великой Октябрьской Социалистической революции. Из постановления Секретариата ЦК ВЛКСМ, 29 мая 1967 г. // Центральный архив ВЛКСМ, ф. I, оп. 4, д. 2849, лл. 64.

13. Обращение XVI съезда ВЛКСМ ко всем пионерам Советского Союза // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы. 1920–1974 гг.]. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 272 с.

14. Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина 1974–1978 гг. Из информационных материалов делегатам XVIII съезда ВЛКСМ, апрель 1978 г. // Всесоюзная пионерская организация имени В.И. Ленина : [Документы и материалы / общая ред. А. В. Федуловой ; сост. В. Д. Шмитков. – 2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Мол. гвардия, 1981. – 304 с.

НАУМОВА І.І.

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТА – МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Удосконалення підготовки майбутніх педагогів, становлення їхньої професійної ідентичності може трактуватися не як зміна напряму навчання, а як удосконалення його якості, розширення репертуару можливостей, збільшення ресурсного банку освіти. Якість освіти характеризує рівень задоволеності молодого фахівця здобутою професійною підготовкою, а також багато в чому визначає його соціальні перспективи й особистісний розвиток. Результатом реалізації політики “якісної освіти” є випускник, яким можна пишатися як особистістю з низкою здатностей до самонавчання, змін, перенесення ідей з однієї сфери в іншу, виконання й управління, самовладання в умовах невизначеності, запобігання й передбачення, високою особистісною готовністю до майбутнього [1].

Мета статті – розкрити становлення професійної ідентичності студента – майбутнього педагога в процесі професійної підготовки.

У зв'язку із цим видається дуже важливою поява ряду робіт учених-дослідників, які демонструють вихід за межі вузкотехнологічного розуміння професійної діяльності й професійної освіти у сферу психології ідентичності. Остання полягає в якості найважливішої категорії, що реально відображає основний зміст процесу професіоналізації, насамперед, на початковому етапі в період вузівської підготовки. За Д. Сьюпером, людина неусвідомлено вибирає професію, у якій вона буде зберігати відповідність своїм уявленням про себе, а, входячи в професію, шукає здійснення цієї відповідності. На нашу думку, саме професійна ідентичність дасть змогу знайти визначеність і цілісність особистості в професійному просторі, розкрити сутність професійного Я. Тому основним принципом становлення професійної ідентичності має стати поява невизначеності, що передбачає перебір варіантів імовірного вибору у навчально-виховній ситуації всупереч принципу послідовного відпрацьовування ряду операцій і дій в освоюваній професійній діяльності.

Професійне становлення молодого вчителя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь і навичок, а і його особистісне самовдосконалення, активізацію життєвої позиції, виховання в нього таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність, сором'язливість тощо. Тому формування майбутнього педагога – основне завдання вузівського навчання, і при його вирішенні важливо розуміння самого психологічного процесу розвитку особистості на різних етапах його онтогенезу.

Студентство можна віднести до другої стадії юності або до її пізнього періоду. Цю стадію Б.Г. Ананьєв визначив як час освоєння деяких професійних ролей, початок самостійного життя. Дослідники відзначають, що особливої актуальності для